

Клим Сергій (Одеса)

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ГОСПОДАРСТВА ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ НАПРИКІНЦІ ХХ - ПОЧ. ХХІ СТ.

Зі зміною політичного статусу нашої держави на початку останнього десятиріччя минулого століття відбулися кардинальні перетворення в її економіці. Особливих змін структура господарства зазнала в тих регіонах, де певні галузі господарства були штучно насажені економічною системою СРСР. Одним з таких регіонів є історико-географічний край Північна Буковина. Господарство Північної Буковини є частиною господарського комплексу Чернівецької області, що входить до Карпатського економічного району (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області). Аналіз структури господарства Північної Буковини безпосередньо пов'язаний з такою суспільно-географічною дисципліною, як регіоналістика [1, с.464].

До останнього часу дослідження Північної Буковини як історико-географічного краю практично не проводилися, за виключенням краєзнавчої праці В.П. Круля [2]. В цій праці автор визначив особливості розвитку господарства Північної Буковини від найдавніших часів. В.П. Крুলь визначає і сучасну структуру господарства Північної Буковини. Вважаємо, невирішеним лишилось питання структурних змін у господарстві краю, що відбулися за останнє десятиріччя, викликані новим історичним етапом розвитку краю. Отже, потрібно визначити зміни структури господарства Північної Буковини, що відбулися протягом останніх 10-12 років та спробувати виявити подальші перспективи розвитку краю.

Історико-географічний край Північна Буковина займає більшу частину Чернівецької області. Площа краю становить 5,24 тис. км², нараховує 653 тис. осіб населення. До Північної Буковини входить Путильський, Вижицький, Сторожинецький, Глибоцький, Кіцманський райони, вся територія Чернівецької міськради, майже весь Заставнівський та західна частина Новоселицького району [1, с. 4].

На початку 90-х років минулого століття, коли господарство Північної Буковини було частиною господарського комплексу СРСР, понад 40% зайнятого населення було задіяно у промисловості. Приблизно з середини 90-х років більшість населення Північної Буковини стала зайнята у сільському господарстві. Станом на 2001 рік кількість зайнятих у сільському господарстві становила 40,8%, тоді як у промисловості лише близько 10%. Протягом 1995-1999 рр. у сільському господарстві постійно зменшувалася частина найманих працівників підприємств, установ, організацій, а більшістю працюючих сільському господарстві становила категорія осіб, зайнятих економічною діяльністю [3, с.291].

Загальна земельна площа Північної Буковини становить 523,8 тис. га, з них на рілля припадає 170,2 тис. га. На початку 90-х років більшість посівних площ краю було зайнято під кормовими культурами, за ними йшли зернові культури, технічні культури та картопля і овочі. В наступні роки у структурі посівних площ характерним було збільшення частки зернових, яка у 2001 році склала 46,7 % посівної площі краю. Відповідно, зменшилися посівні площі під кормовими культурами - 30,9% та технічними культурами – 6,8 %. На картоплю та овочі припадає 15,6 % ріллі.

Найбільшу частку зернові культури мають у Заставнівському (23,7%) та Кіцманському (20,7%) районах. Валовий збір зернових протягом 1990-2001 рр. зменшився з 315 до 220 тис. тонн у рік. В числі технічних культур в 1990 році значне місце посідав льон – довгунець, під яким було зайнято близько 4,5 тис. га посівних площ або 22,5% під технічними культурами. У 2001 році посіви льна-довгунця зменшилися до 1 тис. га (8,5%). Протягом 1995-2001 рр. в краї майже у двічі зріс валовий збір картоплі, який складає 360 тис. тонн. Найбільша частка під картоплею зайнята у Сторожинецькому (24,5 %), Кіцманському (19,9%) та Глибоцькому (19,1%) районах. Валовий збір овочів складає 69 тис. тонн при середній врожайності 141ц/га. Найвищі врожаї збирають у господарствах Путильського району (біля 200 ц/га).

За останнє десятиріччя найбільших змін у сільському господарстві зазнало тваринництво краю. Якщо на початку 90-х років на тваринництво припадало близько 70% реалізованої продукції, то у 2001 році трохи більше 40%. У порівнянні з 1990 роком поголів'я рогатої худоби скоротилося на 161 тис. голів і складає 128 тис. голів. Середній річний удій на одну корову становить 2200 кг, що на 1000 кг менше ніж у 1990 році. Поголів'я свиней зменшилися в усіх районах краю, за виключенням Сторожинецького району і складає 90 тис. голів, що на 110 тис. голів менше ніж у 1990 р. Поголів'я овець складає 32,7 тис. голів (у 1990 році -97,9 тис. голів). Розподіл овець між адміністративними районами такий: Путильський – 25,6% від загальної кількості, Сторожинецький 25,1%, Глибоцький -12,5%. Настріг вовни на одну вівцю найбільший у Путильському районі (2,5 кг). Поголів'я птиці в межах краю складає близько 1млн. 600 тис. голів. Щорічно у господарствах краю виробляються близько 125 млн. штук яєць. Основне їх виробництво у 1990 році було зконцентроване у міжгосподарських фабриках сіл Коровія і Порубне Глибоцького району потужністю, відповідно, 50 і 32 млн. штук яєць на рік. У 2001 році тут було вироблено близько 20 млн. штук яєць.

Сучасний стан промисловості Буковини визначили історичні особливості розвитку цієї галузі. Тут переважають традиційні для Буковини харчова, легка, лісова і деревообробна галузі промисловості та машинобудування та металообробка – галузь, що виникла у радянський час. На початку 90-х провідне місце у виробництві продукції промисловості належало машинобудуванню, а за кількістю промислових підприємств перше місце посідала лісова і деревообробна промисловість. У 2001 році у структурі промисловості, як за обсягами виробництва продукції так і за кількістю промислових підприємств провідне місце

зайняла харчова промисловість.

Серед галузей промисловості суттєвих змін зазнала легка промисловість. На початку 90-х років минулого століття провідне місце у структурі виробництва продукції легкої промисловості належало текстильній промисловості (трикотажне та бавовноткацьке виробництво). Саме у цій галузі відбулося найбільше падіння виробництва у краї: трикотажних виробів – у 300 разів, панчішно –шкарпеткових виробів – у 20 разів. Зараз головною галуззю легкої промисловості є швейна промисловість.

В останнє десятиріччя у Північній Буковині постійно збільшується частка зайнятих у сфері послуг. У 2001 році в цій галузі господарства було зайнято 16% населення. Обсяги вироблених послуг лише у 2000-2001 рр. зросли з 249,2 до 277,8 млн. грн.. Основним виробником послуг в краї є м. Чернівці, на яке припадає 95% вироблених послуг. Найбільші темпи росту у 2002-2002 рр. мали послуги, вироблені туристичними агентствами і бюро подорожей (з 1,7 до 3,8%) та послуги у сфері відпочинку та розваг (з 1,5 до 3,9).

Розглянемо, які зміни відбулися в ще одній складовій господарства краю -транспорті. В останні роки у Північній Буковині зросла пересічна відстань перевезень 1 тонни вантажів з 17-18 км у 1990 році до 30-33 км в 1999-2001 рр. Щорічне перевезення вантажів автомобільним транспортом зменшилося з 35-40 млн. тонн до 4-5 млн. тонн. Кількість перевезення пасажирів зменшилося з 50 до 15 млн. Кількість легкових автомобілів у приватній власності зросла з 35 до 80 тис. В краї спостерігається незначне скорочення довжини автомобільних шляхів та залізничних колій. Перевезення пасажирів залізницями краю скоротилося з 5-6 до 3-4 млн. пасажирів. Найбільше скорочення перевезень відбулося на авіаційному транспорті. У 1990 році авіаційним транспортом Північної Буковини перевозилося 170 тис. пасажирів та 3,5 тонн вантажів. Найгіршими роками для авіаційного транспорту краю стали 1999-2000 рр., коли щорічні перевезення пасажирів були 0,4 тис. У 2001 р. завдяки відкриттю декількох міжобласних та міждержавних авіарейсів кількість пасажирських перевезень зросла до 6,7 тис.

Аналіз змін у господарстві Північної Буковини, які відбулися наприкінці ХХ ст., дозволяє стверджувати, що за галузевою структурою продукції та зайнятністю населення Північна Буковина перетворилася з індустріально-аграрного краю у аграрно-індустріальний. Провідне місце у структурі господарства Північної Буковини зайняло сільське господарство з розвинутим зерновим виробництвом. На нашу думку, у подальшому розвитку господарство Північної Буковини найбільші перспективи має зростаюча сфера послуг.

Література

1. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Навчальний посібник. - Одеса: Астропринт, 2001. -560 с.
2. Круль В.П. Краєзнавство : регіональний огляд. Конспект лекцій. Ч.1. – Чернівці: Рута, 2001.- 88 с.
3. Географія Чернівецької області. – Чернівці, 1993.-192 с.
4. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2001 рік. –Чернівці .-2002.-381с.
5. Навчально-краєзнавчий атлас Чернівецької області. - Львів,2000.- 25с.

Serhiy Klym.

Structural changes in Northern Bukovyna's economy at the end of the XX –eth the beginning of the XXI th centuries.

Summary.

Structural changes of Northern Bukovyna's economy are dealt with, the changes of the latest XX –eth century. Studied are inter-sphere structural changes in agriculture, industry, services and transport.

Відзив

На рукопис статті С. Кліма „ Структурні зміни господарства Північної Буковини наприкінці ХХ- поч. ХХІ ст.”

Дослідження структури господарства виконується переважно в розрізі існуючого адміністративно-територіального поділу. Разом з тим першопричини і корені цих процесів сягають у минуле і потребують розгляду в розрізі одиниць історико-географічного поділу, які, як і правило, не співпадають з поділом сучасним. У зв'язку з цим вивчення структури господарства в північній частині історико-географічного краю – Буковина становить певний інтерес, бо дає можливість зрозуміти процеси, які відбулися, та їх територіальні особливості.

Автор обґрунтовує територіальний контур досліджуваного регіону, визначає галузеву структуру його господарства, як за кількістю зайнятого населення, так і за обсягами виробленої продукції. Досліджує зміни у галузях господарства, які відбулися протягом 1990-2001 рр. Аналізується проблеми зменшення виробництва, але водночас відчутна тенденція покращення економічного стану на початку століття .

На підставі виконаного аналізу автор наголошує, що у Північній Буковині склався аграрно-індустріальний тип господарства. Водночас відбувається поступове збільшення у господарстві частки промисловості та сфери послуг.

Представлений аналіз викличе інтерес у географів, економістів, істориків. Це дає підставу рекомендувати статтю до друку.

Кандидат
економічних наук

доц.Василенко Л.П.